

Opkomst van een trend

Actief bodembeheer: glans verloren?

Aangenaam verrast was ik, toen de redactie mij vroeg een artikel over 'actief bodembeheer' te schrijven. Ik heb namelijk al heel lang iets met dat onderwerp. Het begrip is bedacht om antwoord te geven op de vraag hoe om te gaan met diffuse verontreiniging. Velen hebben het gedacht goed omarmd. Het begrip (actief) bodembeheer kan niet meer stuk.

Theo Edelman

Bodemverontreiniging: lokaal en diffuus

Rond het jaar 1980, het jaar van de sanering van de 'gifwijk' in Lekkerkerk-West, bestond een eenduidig beeld van de bodemkwaliteit in Nederland. De bodem in ons land was eigenlijk overal schoon, behalve op een paar plekken waar zich gevallen à la Lekkerkerk bevonden. Dat bracht toenmalig minister Ginjaar in 1981 tot de uitspraak dat Nederland binnen tien jaar schoon zou zijn. In die tijd werd duidelijk alleen maar rekening gehouden met de zogenaamde lokale bodemverontreiniging. Het gaat daarbij om goed te identificeren plekken met duidelijk verhoogde gehalten aan allerlei stoffen.

In die tijd wist slechts een enkeling dat er ook zoiets als diffuse verontreiniging bestond, een 'deken' van verontreiniging over onze zo schoon geachte bodem. Een vieze deken over onze steden, landbouwgebieden en zelfs natuurgebieden. Gelukkig gaat het daarbij meestal om licht verhoogde gehalten. Maar toch ... Het gaat haast altijd om lood, zink of PAK. En wie zijn de boosdoeners? Boeren die hun land bemesten, burgers die eeuwen hun asla leegden en buitenlui met hun auto's en fabrieken. Geleidelijk kregen meer mensen door dat ons grondgebied bezoedeld was door deze diffuse verontreiniging. Dit is mede het gevolg van het zogenaamde Indicatieve Bodemonderzoek op onverdachte locaties. Dit onderzoek is in 1987 in het kader van de Woningwet verplicht gesteld als sub-

sidiëvoorwaarde voor sociale woningbouw. Het is de voorloper van het zogenaamde Verkennende Onderzoek. De kennis over deze diffuse bodemverontreiniging was de basis voor het verzet van de gemeenten tegen het officiële bodemsaneringsbeleid, dat 'multifunctionaliteit' oftewel volledige verwijdering predikte.

Verzet tegen multifunctionaliteit

Het begrip 'actief bodembeheer' werd in 1992 gelanceerd in het tijdschrift Binnenlands Bestuur¹. Flip ten Cate interviewde Christien Stigter, milieudeputeerde van Gelderland en Jan Cley, directeur van de Milieudienst Amsterdam. Ten Cate had deze personen niet zomaar gekozen. Stigter stond in die tijd van polarisatie model voor 'multifunctioneel saneren' en Cley voor 'isoleren'. Dit had hen zelfs de bijnamen 'Miss Multifunctionaliteit' en 'Jan Leeflaag' opgeleverd. Bij de voorbereiding op het interview wees ik mevrouw Stigter op het verschijnsel 'diffuse verontreiniging'. Door een actief bodembeheer zou de noodzaak komen te vervallen om bodemverontreiniging in elk geval onmiddellijk te verwijderen. Achtergrond was de vrees dat de toekomstige saneringsregeling in de Wet bodembescherming onvoldoende rekening zou houden met het verschijnsel 'diffuse bodemverontreiniging'. Toen Stigter tijdens het interview het tot dan toe onbekende begrip 'actief bodembeheer' te berde bracht, was Cley het daar helemaal mee eens. Weg tegenstelling. Weg confrontatie. Het leverde een fraaie kop op: "Openlijk conflict over diffuse verontreiniging uit de wereld: toverwoord 'actief bodembeheer' verzoent afgravers met isoleerders".

Na deze lancering door Ten Cate heb ik het begrip ingebracht in de Werkgroep bodemsanering, beter bekend als de Werkgroep Welschen. Het eind-

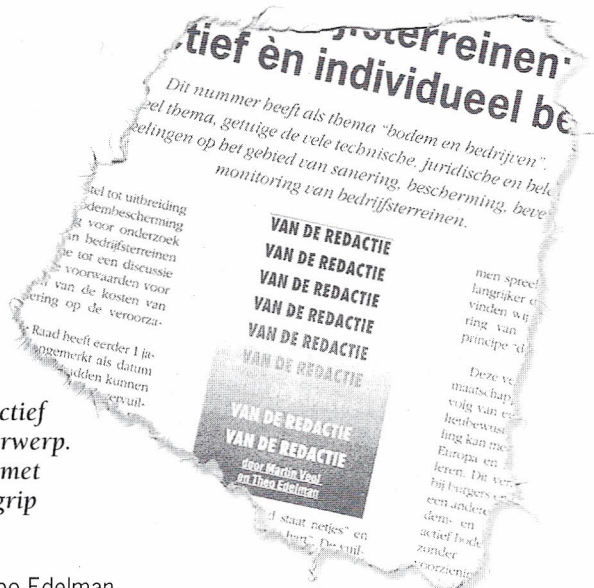
rapport van deze werkgroep² roept op actief bodembeheer mogelijk te maken, als een van de mogelijkheden voor een optimaler gebruik van het instrumentarium om bodemverontreiniging aan te pakken.

Van het genoemde eindrapport naar het tweede Nationaal Milieubeleidsplan³ was nog maar een kleine stap. Opname in het NMP2 betekende de definitieve intrede van een nieuw begrip.

Wat stond er in Bodem?

Het tijdschrift Bodem was er vroeg bij. In het eerste nummer van 1994 bespreekt de redactie⁴ de hoofdlijnen van het NMP2, inclusief het systeem van 'actief bodembeheer'. In hetzelfde nummer gaat zij in op Actief bodembeheer op bedrijfsterreinen,⁵ geïnspireerd door een artikel van Richard Roumen.⁶ In het laatste nummer van dat jaar gaat Dennis Moet uitgebreid in op de voordelen van Actief Bodembeheer voor gemeenten.⁷ De basis daarvan vormt een gemeentelijke of regionale bodemkwaliteitskaart.

Uit het eerste nummer van 1995 blijkt dat actief bodembeheer zich als een olievlek verspreidt: de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg, het Centrum voor Landbouw en Milieu en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne hebben zich op het onderwerp gestort, elk vanuit hun eigen invalshoek.⁸ Het vierde nummer van 1995 is zelfs een themanummer over actief bodembeheer. De redactie⁹ noemt actief bodembeheer een 'hype'. Het meest smaakmakende artikel daarin is van John Zegwaard en anderen.¹⁰ Zij roepen op projecten die een relatie hebben met actief bodembeheer aan te melden, onder het motto 'Meng u in de discussie'. Zij wijzen op het eerste Werkboek actief bodembeheer, waarvan er nog twee zouden volgen.

Over de auteur

Ir. Th. Edelman
is directeur van de Stichting Bodemsanering NS.

In 1996 publiceren Van der Valk en anderen¹¹ het eerste artikel met een kaart van de diffuse verontreiniging in een individuele gemeente (Arnhem). In 1997 volgt Jonkers met een voorbeeld van actief bodembeheer in de gemeente Helmond.¹² Van Wensem¹³ publiceert als eerste over actief bodembeheer in een streek, in dit geval De Kempen. Van Ammers en anderen¹⁴ beschrijven concrete oplossingen voor uitvoering van actief bodembeheer in Gelderland. In 1998 beschrijven Henk Leenaers en anderen¹⁵ het Werkdocument achtergrondgehalten, een nieuwe bouwsteen voor actief bodembeheer. Bert Gosse-link en Annemarieke Grinwis¹⁶ schrijven in datzelfde jaar een artikel over actief grondwaterbeheer in Overijssel. Actief bodembeheer is daarmee 'overgewaaid' van grond naar grondwater.

Vanwaar succes?

Het bovenstaande overziend, kan men maar één conclusie trekken: actief bodembeheer is een succes. Het is interessant om te achterhalen waarop dit succes is gestoeld. Dat kan niet alleen maar aan de aansprekende, uitnodigende naam liggen. Blijkbaar heeft men actief bodembeheer ervaren als een oplossing voor een knellend probleem, namelijk dat van de bijna alom aanwezige licht verontreinigde grond. Actief bodembeheer is oplossingsgericht en niet probleemgericht. Het is ontstaan vanuit de problematiek van gemeenten, dus 'bottom-up'. Bovendien was er geen strak keurslijf. Men werd uitgenodigd mee te denken en met voorbeelden te komen. Kortom, actief bodembeheer is nuttig en leuk tegelijkertijd.

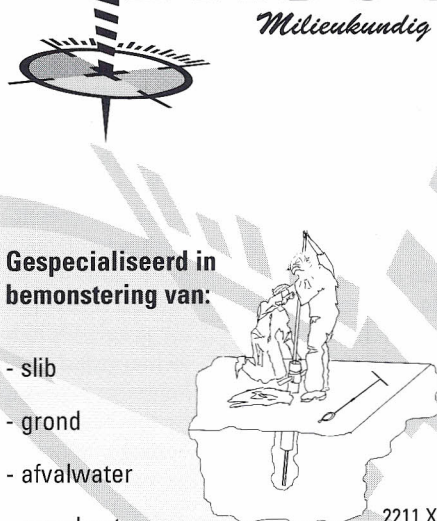
Bodem Breed en Diep

Voorlopig zal het begrip actief bodembeheer niet ten onder gaan. Dat blijkt alleen al uit de stroom artikelen die over dit onderwerp aan Bodem worden aangeboden. Wel begint de term iets van zijn lading te verliezen. Daar is overigens weinig mis mee. Zo langzamerhand duikt steeds vaker de term 'bodembeheer' op (overigens nog niet in de laatste editie van de dikke Van Dale of in het Groene Boekje). Daaronder verstaat men het permanent toezien op het wel en wee van de bodem. Van preventie tot en met nazorg, van de ondiepe tot en met de diepe bodem, van vieze plekken tot en met bijzondere aardkundige waarden. Gewoon Bodem Breed en Diep dus. De tijd is rijp voor een serie heldere definities en concrete afspraken.

Literatuur

- 1. Flip ten Cate, 1992.**
Openlijk conflict over diffuse verontreiniging uit de wereld: toverwoord 'actief bodembeheer' verzoent afgravers met isoleerders'. Binnenlands Bestuur nr. 37, 11 september 1992.
- 2. Werkgroep bodemsanering, 1993.**
Saneren zonder stagneren. Den Haag.
- 3. Nationaal Milieubeleidsplan 2, 1993.**
Tweede Kamer, vergaderjaar 1993-1994, 23 560, nrs. 1-2.
- 4. Redactie Bodem, 1994.**
Bodem in NMP-2. Bodem nr. 1, pagina 6.
- 5. Martin Veul en Theo Edelman, 1994.**
Actief bodembeheer op bedrijfsterreinen: collectief en individueel belang. Bodem nr. 1, pagina 8.
- 6. Richard Roumen, 1994.**
Bodembeheer bij een chemisch bedrijf. Bodem nr. 1, pagina 38-39.
- 7. Dennis Moet, 1994.**
De rol van gemeenten bij bodemsanering; van last naar uitdaging. Bodem nr. 4, 168-169.
- 8. Redactie Bodem, 1995.**
Actief bodembeheer: meer dan kreto-logie. Bodem nr. 1, pagina 5.
- 9. Reinier van den Berg, Theo Edelman en Herman Eijsackers, 1995.**
Actief bodembeheer: toverformule om multifunctionaliteit te omzeilen? Bodem nr. 4, pagina 146.
- 10. John Zegwaard, Dennis Moet, Stefan Ouboter en Niek de Wit, 1995.**
Werkboek actief bodembeheer. Bodem nummer 4, pagina 150-152.
- 11. Wil van der Valk, Hans van Ammers, Marc in 't Veld en Bert Meijer, 1996.**
Diffuse bodemverontreiniging in de gemeente Arnhem. Bodem nr. 1, pagina 24-25.
- 12. André Jonkers, 1997.**
Actief bodembeheer in de praktijk. Bodem nr. 2, pagina 81-82.
- 13. Joke van Wensem, 1997.**
Actief bodembeheer voor de zinkerfenis in De Kempen. Bodem nr. 3, pagina 119-121.
- 14. Hans van Ammers, Ingrid Riegman, Rudy Tempels en Charles van Veggel, 1997.**
Actief Bodembeheer in Gelderland. Bodem nr. 4, pagina 151-153.
- 15. Henk Leenaers, Niels van der Gaast en John Zegwaard, 1998.**
Werkdocument achtergrondgehalten. Bodem nr. 1, pagina 26-28.
- 16. Bert Gosse-link en Annemarieke Grinwis, 1998.**
Actief grondwaterbeheer binnen Overijsselse grondwaterbeschermingsgebieden. Bodem nr. 4, pagina 144-146.

IDASCO BV
Milieukundig veldwerk

Gespecialiseerd in bemonstering van:

- slib
- grond
- afvalwater
- grondwater
- bodemlucht
- landbodems
- waterbodems
- oppervlaktewater

Nederland
Gieterij 28b
2211 XK Noordwijkerhout
Tel 0252 - 37 45 22
Fax 0252 - 37 16 60
E-mail: info@idasco.com

België
Hoevensebaan 225
2950 KAPellen
Tel 03 - 605 61 36
Fax 03 - 605 43 11
E-mail: idasco@skynet.be

website: www.idasco.com